

Lesbrief 78: mei 2021

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@onzetaal.nl.

40-plussers hebben meer moeite met figuurlijk taalgebruik

Uit onderzoek blijkt dat mensen van boven de veertig wat langzamer zijn in het begrijpen van figuurlijk taalgebruik, en dus ook van uitdrukkingen en beeldspraak. Hoe komt dat, en wat is daaraan te doen?

> [Lees verder](#)

Hoe verwijst je naar non-binaire personen?

Je hebt *hij*, *hem* en *zijn* om naar jongens en mannen te verwijzen, en *ze/zij* en *haar* voor meisjes en vrouwen. Maar welke verwijzwoorden gebruik je voor mensen die noch mannelijk noch vrouwelijk zijn – non-binaire personen dus?

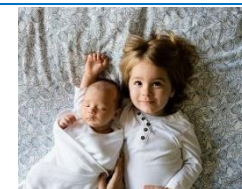
> [Lees verder](#)

Noah of Jan? Emma of Marie?

Welke namen mensen hun kinderen geven, verandert met de tijd. Tegenwoordig worden die gegevens centraal bijgehouden, maar vroeger niet. Een onderzoeker heeft nu in kaart gebracht welke namen kinderen in vroeger eeuwen kregen.

> [Lees verder](#)

Vereenvoudigde taal

Lang niet alle mensen kunnen goed lezen. Toch stuurt de overheid vaak lange en ingewikkelde brieven – zelfs over iets belangrijks als de corona-vaccinatie. Dat moet toch anders kunnen?

> [Lees verder](#)

40-plussers hebben meer moeite met figuurlijk taalgebruik

Een zin als ‘Hij liep tegen de lamp’ kun je zowel letterlijk als figuurlijk opvatten. Uit een nieuw [onderzoek naar taalverwerking](#) blijkt dat mensen van boven de veertig jaar wat langzamer zijn in het begrijpen van figuurlijk taalgebruik – van uitdrukkingen dus.

De kennis van uitdrukkingen neemt wel toe met de jaren, maar toch vermindert de vaardigheid van oudere mensen om meteen te doorgronden hoe – letterlijk of figuurlijk – ze een uitdrukking in een bepaalde situatie moeten begrijpen.

Tip: begin op tijd je hersenen te trainen, want misschien komt er een tijd dat je van die uitdrukkingen geen snars meer begrijpt. Maak van je hoofd een elastiek. Laat je geest sprongetjes maken. Bedenk zelf uitdrukkingen! Speel met taal! Houd die grijze cellen aan de praat. Figuurlijk!

Vragen en opdrachten

Beantwoord de vragen 1a en 1b samen met een klasgenoot en bespreek jullie antwoord daarna in de klas.

- 1a Lees [het artikel](#). Voor de overheid blijkt het soms lastig om rekening te houden met mensen die moeite hebben met taal. Als voorbeeld wordt deze uiting genoemd over afstand houden in coronatijd: “We zagen iemand in een rode trui die te dicht naast iemand in een groene trui ging staan, waarop de groene trui rood kleurde.” Leg in eigen woorden uit wat er ingewikkeld is aan deze uiting van de overheid.
- 1b Vertaal bovengenoemde uiting van de overheid in een makkelijk te begrijpen zin.

Beantwoord vraag 2 samen met een klasgenoot en bespreek jullie antwoord daarna in de klas.

- 2 Wat is de conclusie die La Roi trekt uit haar onderzoek?
Maak een keuze en licht je antwoord toe.
 - A. Mensen tot veertig jaar begrijpen figuurlijke taal sneller dan letterlijke taal.
 - B. Mensen van veertig jaar en ouder begrijpen figuurlijke taal minder goed dan jongere mensen.
 - C. Mensen tot veertig jaar begrijpen figuurlijke taal sneller dan mensen van zestig jaar en ouder.
 - D. Mensen van veertig jaar en ouder begrijpen figuurlijke taal minder snel dan jongere mensen.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Hoe verwijst je naar non-binaire personen?

Raven van Dorst, geboren als [Ryanne van Dorst](#) en voorheen ook bekend onder de artiestennaam Elle Bandita, wil voortaan bij voorkeur worden aangeduid met 'hen' of 'die'. Dus gebruik liever geen 'hij', 'zij', 'haar' of 'hem' meer als je naar Van Dorst verwijst.

Maar kun je zomaar 'hen' of 'die' en andere woorden gaan gebruiken om te verwijzen naar non-binaire personen? Zou iedereen een zin als 'Raven van Dorst zit op Instagram en hen plaatste daar een bericht over diens nieuwe naam' wel begrijpen? Taaladviseurs volgen de ontwikkelingen op de voet en woordenboekmakers zullen in nieuwe edities ook ingaan op het gebruik en de betekenis van non-binaire verwijzwoorden.

Maar of iedereen dezelfde non-binaire verwijzwoorden zal gebruiken? Dat is nog maar de vraag, want er zijn naast 'hen' en 'die' nog heel wat andere mogelijkheden, bijvoorbeeld ['hin', 'vij' of 'zhij'](#).

Vragen en opdrachten

Beantwoord de vragen 1a en 1b eerst voor jezelf en bespreek je antwoorden daarna in de klas.

- 1a Het zal voor sommigen wel even wennen zijn om 'hen' of 'die' te gebruiken in plaats van 'hij', 'zij', 'haar' of 'hem'. Schrijf twee zinnen op waarin je deze nieuwe manier van verwijzen toepast.
- 1b Wat lijkt jou makkelijker om aan te wennen, 'hen' of 'die'? Waarom?

Beantwoord de vragen 2a en 2b eerst voor jezelf en bespreek je antwoorden daarna in de klas.

- 2a Lees [het artikel](#). Het verwijzwoord dat de voorkeur heeft onder non-binaire mensen lijkt 'hen' te zijn. Waar komt dat 'hen' vandaan?
- 2b Welk verwijzwoord dat in het artikel wordt genoemd, of dat je zelf hebt bedacht, zou jij het makkelijkst vinden om te gebruiken? Licht je antwoord toe.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Noah of Jan? Emma of Marie?

Welke namen mensen hun kinderen geven, verandert met de tijd. In 2020 waren de [populairste namen](#) voor pasgeboren jongens Noah, Sem, Liam, Lucas en Daan, en voor meisjes Emma, Julia, Mila, Tess en Sophie. Een paar eeuwen geleden, in de middeleeuwen, werden de meeste jongens Jan, Willem, Wouter, Hendrik en Boudewijn genoemd. Meisjes heetten vaak Marie, Margriet, Katelijn, Liesbeth en Adelise.

Hoe weten we dat, van die namen? Voor de namen uit 2020 is het gemakkelijk. Als een baby geboren wordt, geven de ouders dat op bij de overheid. Die houdt alle namen bij en de [Sociale Verzekeringsbank](#) publiceert ieder jaar een lijst van. Voor de Middeleeuwen is het moeilijker na te gaan, maar daarvoor heeft een onderzoeker alle namen uit allerlei documenten gehaald.

Heel lang zijn de lijstjes met populaire namen gelijk gebleven. Je opa en oma hebben misschien wel een naam uit het ‘middeleeuwse’ lijstje, hoewel ze lang na de Middeleeuwen geboren zijn. Dat komt doordat mensen voor een baby meestal een naam kozen uit de familie – bijvoorbeeld de naam van opa of oma. Die traditie bleef heel lang bestaan. Ongeveer vijftig jaar geleden begon er iets te veranderen. Mensen kozen niet langer een babynaam omdat die nu eenmaal in de familie zat, maar omdat ze die mooi of leuk vonden.

Vragen en opdrachten

Beantwoord de vragen 1a en 1b eerst voor jezelf en bespreek je antwoorden daarna met een klasgenoot.

- 1a Heb jij een naam die voorkomt in [de top 10 van 2020](#)?
- 1b Welke jongens- en meisjesnaam in [de top 10 van 2020](#) vind jij het leukst?

Beantwoord vraag 2 eerst voor jezelf en bespreek je antwoord daarna in de klas.

- 2 Zoek [hier](#) uit of jouw naam een populaire naam was in je geboortjaar. Vul bij ‘regio’ Nederland in. Sta jij in de top 100?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Vereenvoudigde taal

Je zult maar niet goed kunnen lezen en dan een brief krijgen van de overheid van vijf velletjes. Dat gebeurde Jolanda uit Breda. Het was ook niet zomaar een brief, maar een belangrijke mededeling over wanneer ze gevaccineerd zou worden. In [dit filmpje](#) legt ze uit waarom het haar stoorde en wat de overheid anders zou kunnen doen.

Eenvoudige taal van de overheid staat al een tijdje in de belangstelling. Ambtenaren krijgen lessen om voor iedereen begrijpelijke brieven te schrijven en ook de persconferenties over corona worden soms 'vertaald' naar [gemakkelijkere taal](#).

Zelfs het [dagboek van Anne Frank](#) is onlangs herschreven in eenvoudige taal. Dat gebeurde onder andere om het ook voor basisschoolleerlingen leesbaar te maken. Anne gebruikte soms ouderwetse woorden, die nu niet vaak meer voorkomen. Bovendien waren sommige zinnen die ze schreef best ingewikkeld. Zo schreef Anne: "Als ik stil en ernstig ben, denken allen dat het een nieuwe comedie is en dan moet ik me er wel met een grapje uit redden." In eenvoudige taal is dat geworden: "Als ik stil en ernstig ben, dan denken ze dat ik toneelspeel. En dan lach ik maar weer."

Vragen en opdrachten

Beantwoord vraag 1 samen met een klasgenoot en bespreek jullie antwoord daarna in de klas.

- 1a Bekijk [het filmpje van Jolanda](#). Vertel in het kort: Wat is haar probleem? Wat moet er anders volgens haar?
- 1b Ben je het eens met Jolanda? Licht je antwoord toe.
- 1c Bedenk welke informatie Jolanda echt nodig heeft en stel een korte brief voor haar op. Wie heeft de beste brief geschreven? De overheid of jij?

Beantwoord vraag 2 eerst voor jezelf en bespreek je antwoord daarna in de klas.

- 2a Bekijk de informatie van de overheid over de [persconferentie in begrijpelijke taal](#). Vind je dat hierin voldoende informatie staat? Denk je dat een goede lezer graag meer informatie wil?
- 2b Jij hebt moeite met lezen en zoekt informatie over de laatste persconferentie. Je gaat naar [www.rijksoverheid.nl](#). Kun je makkelijk vinden wat je zoekt of loop je ergens vast? Licht je antwoord toe.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden eerste onderwerp

- 1a** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: “De uiting is figuurlijk bedoeld. De verandering van groen naar rood staat voor besmetting. Mensen die moeite hebben met figuurlijke taal zullen bij een dergelijke uiting denken aan gekleurde truien, niet aan de besmettelijkheid van corona.”
- 1b** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: “We zien bij het coronavirus veel gevaar voor besmetting.”
- 2** C. Toelichting, bijvoorbeeld: “Haar conclusie gaat over de snelheid van het begrijpen van figuurlijke taal, niet over de kwaliteit. Uit het artikel komt verder naar voren dat er vanaf 40 jaar een verandering is waargenomen, waaruit je kunt opmaken dat 40-plussers zijn vergeleken met een jongere leeftijdsgroep. Antwoord C blijft dan over.”

Antwoorden tweede onderwerp

- 1a** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: “Hen wil vandaag nog bij hen langsgaan”, “Daar heeft die maandenlang naar uitgekeken.”
- 1b** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: “Het woord *hen* wordt tot nu toe gebruikt om te verwijzen naar meerdere personen. Het voelt daardoor vreemd om het te gebruiken als verwijzing naar één persoon. Met *die* kun je zowel verwijzen naar één persoon als naar meerdere personen. Bovendien kun je *die* van oudsher wel als onderwerp van de zin gebruiken (‘Die was hier net nog’) en *hen* niet. Daardoor went *die* misschien makkelijker dan *hen*.”
- 2a** *Hen* is overgenomen uit het Zweeds. Het zit tussen *han* en *hon* in, de Zweedse woorden voor ‘hij’ en ‘zij’.
- 2b** Eigen antwoord.

Antwoorden derde onderwerp

- 1a** Eigen antwoord.
- 1b** Eigen antwoord.
- 2** Eigen antwoord.

Antwoorden vierde onderwerp

- 1a** Lezen is lastig en nu krijgt ze een dik pak papier in de bus over haar vaccinatie. Ze wil een korte brief waarin staat wannéér en hóé ze gevaccineerd gaat worden.
- 1b** Eigen antwoord.
- 1c** Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
“Uw eerste vaccinatie is op 20 mei op Brugstraat 5. Uw tweede vaccinatie is op 20 juni, ook op Brugstraat 5. U moet drie dingen meenemen:
- uw identiteitskaart, paspoort of rijbewijs
- een mondkapje
- het ingevulde formulier over medicijngebruik
Vriendelijke groet, Rijksoverheid”
- 2a** Eigen antwoord.
- 2b** Eigen antwoord.